

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Надежда Ангелова Калоянова

по конкурс за заемане на академична длъжност „доцент”

в област на висше образование: 1. Педагогически науки.

професионално направление: 1.2. Педагогика.

(Специална педагогика – педагогика на деца с интелектуална недостатъчност)

(ДВ, бр. 74 от 21.08.2020 г.)

Кандидат: гл. ас. д-р Пенка Тодорова Шапкова

I. Общо описание на кандидатурата според нормативните изисквания

Представената от кандидата Пенка Шапкова документация за участие в конкурса отговаря на изискванията на Чл. 107. (1) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

От представените документи е видно, че д-р Шапкова е утвърден преподавател и учен, с подчертани приноси към развитието на специалната педагогика, който се вписва адекватно в академичната общност на СУ.

Д-р Шапкова е придобила образователна и научна степен „доктор” през 2013 г. От 2007 г. заема длъжност „главен асистент” по Специална педагогика. В настоящия момент тя е член на Факултетния съвет на ФНОИ и на Академичния съвет на СУ.

За конкурса д-р Шапкова представя научна продукция, която не повтаря публикации, представени за придобиване на ОНС „Доктор“. Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в представените научните трудове.

От справката по чл. 112, ал. 2 от правилника на СУ става ясно, че преподавателска дейност на д-р Шапкова включва 31 водени дисциплини в ОКС „Магистър“, ОКС „Бакалавър“ и курсове за СДК. Всички водени дисциплини съответстват на профила на конкурса. Д-р Шапкова е участвала в разработването на учебни планове за специалностите, в които преподава. Тя е автор на учебни програми, както и периодично актуализира разработените програми. Част от дисциплините д-р Шапкова води на английски език. Всички дисциплини, на които д-р Шапкова е титуляр, са разработени като електронни курсове и към момента се водят в електронна среда.

Д-р Шапкова е активен организатор на студентски практики и стажове както във формалното обучение, така и в извънаудиторни дейности. Особено показателна за отговорността и към подготовката на бъдещите специални педагози е работата и по включването им в доброволчески дейности, както и съвместната им изследователска и публикационна дейност.

Тя е член на Националното сдружение на логопедите в България и на Синдиката на българските учители.

Участвала в един международен и 10 национални проекта като учител, изследовател и супервайзер. Бих подчертала като особено значимо от научна гледна точка участието и в проект „Ефективни подходи за осигуряване на достъпна среда и за

стимулиране на играта на децата със специални образователни потребности като елемент на ранната интервенция и предучилищната подкрепа“, финансиран от ФНИ.

II. Съответствие на кандидатурата с минималните национални изисквания и с допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“

По представената научна продукция изказвам следното становище:

Представените 2 авторски монографии съответстват на изискванията, описани в т.10 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ.

Представената авторска глава от колективна монография е описана като част от книгата „Децата със синдром на Даун-Ръководство за специалисти и родители“, ISBN: 978954-9400-59-5, „Рал Колобър“, 2008, София. Още от подзаглавието става ясно, че се касае за „ръководство“, т.е. за учебна литература. В допълнение, на стр. 11, самите автори пишат, че „Предназначението на тази книга е да служи като ръководство за специалисти и родители, но и като учебник за студенти, които изучават проблемите на тези деца“. Съответно в COBISS посочената книга е регистрирана в предметната рубрика „наръчници и ръководства“ (<https://plus.bg.cobiss.net/opac7/bib/1231267044#full>). Освен че книгата не отговаря на изискванията за монография, посочените като „глава от колективна монография“ раздели, чиито автор е д-р Пенка Шапкова, не съответстват по обем на изискването на т. 5 от забележките към наукометричните показатели, описани в ПЗРАСРБ, респ. в на Правилника на СУ, според която „По отношение на монографиите с повече от един автор следва да е налице задължително разделителен протокол между авторите, като, **за да се зачита трудът за монографичен, авторът следва да има самостоятелно брой страници, отговарящи на дефиницията за монография.** При авторство на по-малък брой страници участието на съответния автор се счита за студия/статия“. Предлагам тази публикация да бъде извадена от списъка, тъй като по-същество тя се отнася до показател Е.21. Публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа. Този показател не е част от изискванията за заемане на академична длъжност „доцент“. Поради изказаните съображения, в съдържателната част на становището ми този научен труд няма да се разглежда.

Статията „Approaches for therapy and education of children with SEN in new realities in Bulgaria, Knowledge International Journal International Journal, KNOWLEDGE IN PRACTICE, Vol. 28.3., стр. 1015-1020, ISSN (print):1857-923X, ISSN (online): 2545-4439, Global Impact& Quality Factor 1. 322 (2016), Skopje, 2018 не съответства на изискванията на НАЦИД за публикация в реферирано и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (за такива се считат публикации в издания, индексирани в SCOPUS и WebOfScience). Тази статия следва да се счита за публикация по показател Г, т. 7. Статии и доклади, публикувани в нерефериранни списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове.

В съответствие с минимални национални изисквания за заемане на академична длъжност „доцент“ и изискванията в правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ (по същество съвпадащи с националните), считам, че представената от кандидата справка трябва да се реструктурира по следния начин:

Показател А. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ – 50 т.

Показател Б. Хабилизационен труд – монография – 1 бр. (100 т.)

Показател Г.

4. Публикувана монография, която не е представена като основен хабилизационен труд – 1 бр. (100 т.)

7. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове:

- Авторски – 31 бр. (310 т.)
- В съавторство – 3 бр. - 1 x 5 т.; 1 x 2,5 т, 1 x 2 т. (9,5 т)

9. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 1 бр. (15 т.)

Показател Д.

12. Цитирания в монографии и колективни томове с научно рецензиране – 7 бр. (70 т.)

13. Цитирания или рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране – 2 бр. (10 т.)

Общ брой точки: 664,5

Въпреки направените корекции, представените материали удовлетворяват всички наукометрични показатели и надвишават значително минимално изискуемите точки, необходими за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“.

III. Съдържателна оценка на научната продукция на кандидата

1. Монография „Подходи за личностно развитие, подкрепа и приобщаване на деца със синдром на Даун“

Във фокуса на монографичното изследване са поставени особеностите във физическото (соматичното), двигателното, невро-когнитивното, езиковото и социалното развитие на децата със синдром на Даун. Те са разгледани в контекста на потенциалните възможности на тези деца, стила им за учене, както и за планирането на ефективни образователни стратегии и подходи за личностна подкрепа, съобразно техните потребности. Емпирично е изведен авторски модел на индивидуална програма за обучение на деца със синдром на Даун в предучилищна и начална училищна възраст. Вследствие от апробацията на модела са отчетени положителни тенденции в развитието на артикулационните възможности на децата, говора, графомоторните умения, развитието на когнитивните умения, обогатяване на активния речник, формирането на комуникативни умения, стимулиране на социални компетенции и развитие на емоционалната интелигентност.

Структурата на монографията отговаря на изискванията за този вид научен труд. В монографията систематично и в логическа последователност са обобщени научните търсения на автора, чиито частични резултати могат да бъдат проследени в 6 авторски публикации и 2 публикации в съавторство.

Много добро впечатление прави комплексният подход, който авторът прилага към изследването на проблема с развитието и социалната интеграция на децата със синдром на Даун. Обхванати са всички страни на проблема – медицински, социален, образователен. Монографичното изследване е с актуална трансдисциплинна визия и същевременно категорично е концентрирано в направлението на конкурса. Авторският модел е

разработен в контекста на установеният компетентностен подход и съобразен с изискванията на приобщаващото образование.

2. Монография „Как да работим с деца с аутизъм“

В монографията са разгледани особеностите в развитието на децата с нарушения от аутистичния спектър на базата на анализ на изследванията и постиженията на автори от световен мащаб. Представени са подходи за терапия и обучение, които се използват успешно в образователната практика у нас. Акцентирано е върху ранното въздействие и помощта при децата с аутизъм.

Темата за аутизма е развита в 6 публикации в специализирани издания, които предшества издаването на монографичното изследване.

Монографията е значима от гледна точка на обосноваването и практически развитата идея за диференциране и прецизиране на подхода към всеки конкретен случай.

3. Студия „Индивидуални познавателни различия при деца със синдром на Даун“

В студията са представени резултати от задълбочено проучване на особеностите в когнитивното функциониране при деца със синдром на Даун у нас. По емпиричен път са изведени когнитивни профили изследваните деца и са изведени ефективни стратегии за работа с тях в процеса на корекционно-терапевтично въздействие и обучение. Резултатите от проучването и направените изводи са важни за педагогическата практика и могат да генерират идеи за бъдещи проучвания в тази област.

Студията е още един значим принос към изследването на децата със синдром на Даун. В нея за пореден път д-р Шапкова авторитетно и научно издържано потвърждава тезите си за необходимостта от диференциран подход към изследването и обучението на децата със синдром на Даун.

4. Публикации в специализирани издания

Публикациите на д-р Шапкова са отчетливо концентрирани в три тематични области и показват дългогодишна задълбочена научно-изследователска и приложна дейност в областите на обявения конкурс:

- ***Диагностика, терапия и обучение на деца със синдром на Даун***

Към тази тематична област се отнасят 13 публикации, от които 1 монография, 1 студия и 11 публикации в рецензирани издания. Прави впечатление, че 6 статии по проблема са публикувани в авторитетното списание Специална педагогика, което е висок атестат за автора. Публикациите обхващат 19-годишен период и представят в развитие научните търсения на кандидата по отношение на възможността за ефективни диференцирани подходи към изследването, корекционно-терапевтичната дейност и обучението на децата със синдром на Даун.

- ***Диагностика, терапия и обучение на деца с разстройства от аутистичния спектър.***

В тази област са представени 7 публикации, от които една монография, 6 публикации в рецензирани издания. 4 статии отново са публикувани в сп. Специална педагогика и 2 – в сборници от конференции. Основен акцент в публикациите са подходите за ранна диагностика и програмите за приобщаване на децата с аутизъм. Публикациите отразяват в 7-

годишен период тенденциите в изучаването и приобщаването на децата с аутизъм от позицията на д-р Шапкова.

- **Диагностика, терапия и обучение на деца с интелектуална недостатъчност**

В тази тематична област кандидатът е реализирал 8 публикации, от които една в съавторство. Всички публикации показват един комплексен и специфичен аспект, в който кандидатът методично работи – диференцирането и индивидуалния подход в изследването и приобщаването на децата с интелектуална недостатъчност.

- **Диагностика, терапия и обучение на деца със СОП**

В тази област кандидатът е публикувал 8 научни разработки, 2 от които са в съавторство. Те изразяват релевантно, но в по-обширен контекст, тезите за обучението и приобщаването на децата със СОП в съответствие с променящите се образователни и социални политики. В част от публикациите е разгледан проблемът за подготовката и квалификацията на специалните педагози. Други са с фокус върху възможностите на арт-терапията за личностното развитие на децата със СОП.

5. Описание на научните приноси на кандидата

Накратко, **приносите** в научната продукция и цялостната дейност на д-р Пенка Шапкова биха могли да се обобщят по следния начин:

- Изведени по емпиричен път нови теоретични концепции за познавателното развитие на деца със синдром на Даун, въз основа на които са предложени индивидуални когнитивни профили на тези деца, с изразени силни страни, и са предложени ефективни корекционно-терапевтични и образователни стратегии;
- Предложен е авторски обогатен диагностичен инструментариум с критерии за оценка и стимулен материал за изследване на деца със синдром на Даун/СОП, който може да бъде използван с корекционно-развиваща цел;
- Въведено, концептуализирано и представено за обсъждане от научната общност ново понятие – „когнитивен дефицит“, въз основа на приведени достатъчно и с висока научна стойност доказателства, относно несъстоятелността на понятията “умствена изостаналост“ и „умствено изоставачи“, приложени към децата със синдром на Даун;
- Разработени, апробирани и систематизирани конкретни педагогически подходи за работа с деца със СОП и в частност с деца с интелектуални нарушения;
- Изследвани са и са приложени в разнообразни образователни ситуации техники и програми за приобщаване на деца с различни нарушения в развитието.

Към кандидата отправям следните въпроси:

1. Какви са типичните грешки, които биха могли да допуснат детските и началните учители при приобщаването на дете със синдром на Даун в групата/класа?
2. Кой са основните дефицити на българската образователна система, които възпрепятстват успешното приобщаване на деца със СОП?
3. Според Вас, в кои конкретни аспекти приобщаващото образование е по-ефективно за обучението и развитието на децата със СОП от предхождащите го модели на интегрирано и включващо обучение?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: По своя обем и характер научната продукция на гл.ас. д-р Пенка Шапкова отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника на СУ „Св. Кл. Охридски“. Доказаните научни приноси, както и преподавателският профил на кандидата, са основание да предложи гл.ас. д-р Пенка Шапкова да бъде избрана за заемане на академична длъжност „доцент” в професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика – педагогика на деца с интелектуална недостатъчност).

27. 11. 2020 г.
Бургас

Подпис:.....
(доц. д-р Надежда Калоянова)